

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„доктор на науките“

Автор на становището: проф. д-р Маринела Великова Михова, ВТУ „Св. Кирил и Методий“

Област на висше образование: Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика

Университет: Тракийски университет

Факултет: Педагогически факултет

Катедра: Педагогически и социални науки

Заглавие на дисертацията: „Рефлексивно (пре)осмисляне на квалификационните взаимодействия с педагогически специалисти (мултимодален смисло-центриран модел)“

Автор: доц. д-р София Христова Дерменджиева

Становището е написано на основание заповед 2620/25.07.2023 г. на Ректора на Тракийски университет.

Актуалност на дисертацията

Проблемът за квалификацията на педагогическите специалисти е перманентно актуален, защото е обвързан с необходимите компетентности, които учителите следват да притежават за да организират качествено обучение в общество, което е безкрайно динамично и трудно за предвиждане. Изследването на външните детерминанти в комбинация с вътрешната мотивация за съзнателно участие в организирани форми на професионална квалификация превръща темата на дисертационното изследване „Рефлексивно (пре)осмисляне на квалификационните взаимодействия с педагогически специалисти (мултимодален смисло-центриран модел)“ е безспорно научно значима.

Много аргументирано доц. Дерменджиева обвързва квалификацията на педагогическите специалисти от една страна с образователната политика, детерминирана от приоритетите на ЕС, а от друга с личностните потребности на поколението на дигиталния свят. Новата образователна

реалност, продукт на реформи и внедряване на иновации, се осмисля теоретично, което развива педагогическата наука по посока на новата образователна парадигма. Но успехът от реализирането на реформите и внедряването на иновациите е зависим от подготвеността на учителите и тяхната адекватна на новата реалност компетентност, в която ключов компонент е както разбирането и осмислянето на промяната, така и нейното управление. В този смисъл много точно е мнението на доц. Дерменджиева, че за да бъде успешен в своята професионална реализация учителят „трябва да учи непрекъснато в синхрон с появяващите се области на познание, с други думи следва в континуум да овладява и развива актуални педагогически компетентности“, което поставя въпроса и за качеството на обучителните дейности в продължаващата педагогическа квалификация.

За да бъде разбрана изследователската идея на автора и пътят на нейното осъществяване следва да отбележим, че качеството на обучителните дейности се проблематизира като форма на продължаваща квалификация и професионално развитие.

Композиционно единство на дисертацията

Представеният дисертационен труд е структуриран съобразно научните стандарти, които се изискват за такъв вид разработка. Съдържанието е обединено в увод, четири глави, заключение, литература и приложения. То обхваща общо 433 страници (400 страници основен текст, 10 страници с литературни източници и 23 страници приложения) и включва 6 фигури, 9 схеми, 34 таблици и 63 диаграми. Използвани са 301 литературни източника, от които 110 на кирилица, 191 на латиница и 15 нормативни документа и интернет ресурси.

В увода доц. Дерменджиева не само въвежда в специфичната проблематика на изследването и коректно посочва основанията за него, но много прецизно изяснява и основните му параметри (обект, предмет, цели,

изследователски задачи, хипотеза, етапност на изследването). Целта на изследването – „е създаване и апробиране на мултимодален смисло-центриран модел за управление на взаимодействията в продължаващата квалификация с педагогически специалисти.” (с. 7) е оригинална. Тя е доказателство за научна амбициозност, умение за критичен анализ на съществуващата реалност и ясна и аргументирана визия за подобряване качеството на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти.

Подбраният изследователски инструментариум е разнообразен, базиран на утвърдени теоретични и емпирични методи на изследване и дава възможност за многостранен анализ и достигане до задълбоченост и пълнота на изводите.

Структурата на дисертацията е логична и е обусловена от поставената цел на изследването. Отделните части на дисертационното изследване не са механично събрани, а изграждат композиционно единство, обединено от общата цел.

Изложението включва четири информационни цялости, разгърнати по начин, който дават възможност да се изгради и постигне една пълна и обобщена картина на изследваното явление - продължаващата педагогическа квалификация - с фокус функционалността на концептуализирания модел за смисло-центрирани взаимодействия, основан на организацията на мултимодална образователна среда.

В дисертационното изследване много ясно може да бъде открояна неговата концептуално-логическа рамка в термините на съдържателен и времеви аспект на организацията и реализацията на настоящото изследване. Ясно разграничени, точно дефинирани и логически свързани са обособените от автора шест етапа на изследването.

Първа глава „Методологическо осмисляне на концепцията „учене през целия живот“ е базисна за изследването. На основата на динамичен

анализ на стратегии, политики, проекти на документи и нормативни актове се проблематизират теми, свързани с базовата подготовка и продължаващата квалификация на педагогическите специалисти в контекста на философията на концепцията за учене през целия живот. Аргументирано и убедително е изведена връзката между трансформиращата функция на образованието, подготовката на педагогическите специалисти и техните професионални компетентности и необходимостта от перманентно професионално развитие, резултат от формално, неформално и информално образование. Разгърнатият анализ на ключови документи и актуални изследвания е обединен от разбирането, че „образование от нов тип би могло да се реализира от учители, осмислящи значимостта на образователните реформи и приемащи идеята за перманентно надграждане и обогатяване на компетентностния си профил“ (с. 86).

Втора глава „Перспективи на образователната реформа и смислоцентрирано управление на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти“ е структурирана в три параграфа, включващи проекция на образователната реформа върху професионалната компетентност на учителя и неговото професионално развитие в перспективата на педагогика за много грамотности. Дефинирани са предпоставките и съдържателните параметри на концепцията за смислоцентрирано управление на продължаващата квалификация на педагогически специалисти.

На основата на критичен анализ на връзката между академичната подготовка на бъдещи учители и придобитите практически умения за професионална реализация на учителя, на триаспектното диференциране на смисъла на продължаващата квалификация и определяне условията за нейната ефективност е поставена авторската позиция, че „професионализацията на учителите е динамичен конструкт, в който педагогическите компетентности могат да бъдат надградени като резултат

от разбирането/овладяването на актуалния контекст в хода на продължаващата квалификация (с. 120). Детайлно и задълбочено е аргументирана връзката между професионалната компетентност, продължаващата квалификация и функционалните динамики в релацията „мултимодалност – мултиграмотност. Очертани са философските, психологическите и педагогическите предпоставки за смисло-центрирано управление на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти.

В Трета глава „Аспекти и нива на смисло-центрирания подход за управление на квалификационните взаимодействия с учители в мултимодална образователна среда“ са обособени три фокуса: преглед на политиките, подходите и стратегиите за провеждане на непрекъснатото професионално развитие на учители в контекста на педагогическите компетентности на учителя като развиващ човешкия капитал; операнти на обучителната технология, базирана на мултимодална образователна среда за смисло-центрирано управление на квалификационните взаимодействия с педагогически специалисти и концептуално-технологичен модел за смисло-центрирано управление на квалификационните взаимодействия с педагогическите специалисти в мултимодална образователна среда.

В четвърта глава е представено експерименталното изследване на разработения мултимодален смисло-центриран модел на взаимодействие в продължаващата квалификация на педагогически специалисти. Детайлно и с научна прецизност са разработени аргументите за прогнозно проучване и мотивацията за изследователските намерения на автора както и дизайна на експерименталното изследване. Направен е компетентен и убедителен анализ на резултатите от заключителен етап на изследването.

Заключението е смисловото обобщение на представените в изложението констатации, данни и зависимости. В него доц. д-р С.

Дерменджиева предлага аргументирани отговори на заявените изследователски намерения.

Категорично заявявам, че предложеното изследване е оригинално дело на доц. д-р С. Дерменджиева.

Авторефератът представя принципно всички по-важни части на дисертационния труд.

Научни приноси

Предложеният за рецензиране научен труд е сериозно постижение в педагогиката и неговите приноси следва да се търсят и откриват в тази сфера на наукознанието. То е от малкото изследвания, посветени на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти и повишаване на нейното качество.

Приноси в теоретичен аспект:

1. На основата на методологическото осмисляне на концепцията за ученето през целия живот е направено сериозно, теоретично и многоаспектно проучване на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти и е разкрита нейната значимост за качеството на педагогическото взаимодействие учител-обучаем.

2. В контекста на професионалната компетентност, съответстваща на Образование 4. 0, смислово и аргументирано са очертани проекциите на образователната реформа върху професионалната квалификация и професионалното развитие на педагогическите специалисти.

3. Налице е целенасочено проучване, доказващо ключовата роля на центрираното към смисъла взаимодействие в рамките на продължаващата квалификация, което води до трансформация на значението на професионалния опит, добавяйки към неговия контекст нови смисли, което

е предпоставка за самотрансформацията в професионалната идентичност по посока самоефективност.

4. На основата на убедителна интердисциплинарна научна аргументация е разработен концептуално-технологичен мултимодален смисло-центриран модел за образователни взаимодействия в рамките на продължаващата педагогическа квалификация.

Приноси в практико приложен аспект:

1. Детайлно разработен и апробиран е иновативен «Мултимодален смисло-центриран модел» за управление на взаимодействията в продължаващата квалификация с педагогически специалисти.

2. Подробно описан и критично анализиран е богат педагогически инструментариум за систематизиране и организиране на професионалната дейност на учителя, оползотворявайки ресурса на мултимодални образователни практики за повишаване качеството на преподаване в реална и дигитална среда.

3. Направен е детайлен анализ на значими корелации, имащи отношение към успешното прилагане на мултимодален смисло-центриран модел за образователни взаимодействия в рамките на продължаващата педагогическа квалификация.

4. Дисертационното изследване съдържа 61 авторски таблици и 35 диаграми. Сами по себе си те могат да се разглеждат като принос, защото могат да послужат за търсене на зависимости с друг изследователски фокус.

Съответствие с минималните национални изисквания за научна степен «доктор на науките»

Обобщена справка за научната продукция, представена от доц. д-р С. Дерменджиева, показва, че я по обем и качество тя покрива минималните

национални изисквания, определени в ЗРАСРБ, Правилник за приложение на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет – Стара Загора (за научна степен „доктор на науките“). Общият брой точки е 498,32.

Заключение

Представеният за обсъждане и защита дисертационен труд притежава безспорни достойнства. Той е комплексно и задълбочено изследване на актуален проблем за педагогическата наука, свързан с усъвършенстване на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти. На основата на мащабна теоретична и експериментална изследователска работа са формулирани конкретни изводи и препоръки, имащи значение за съвременната образователна политика и практика.

Като имам предвид изтъкнатите достойнства на дисертационния труд на тема **„Рефлексивно (пре)осмисляне на квалификационните взаимодействия с педагогически специалисти (мултимодален смислоцентриран модел)“**, както и цялостният научен принос на автора по темата на дисертацията предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на доц. д-р София Христова Дерменджиева научната степен „доктор на науките”, в област на висше образование – 1. Педагогически науки, професионално направление – 1.2. Педагогика, научна специалност – Теория на възпитанието и дидактика.

15.09.2023 г.

Проф. д-р Маринела Михова